

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ 1997

Ενημερώνει | Εμπνέει | Καλλιεργεί

Η νομοθετική αντιμετώπιση
της βίας και παρενόχλησης
στην εργασία

Κωνσταντίνος Δ. Ρίζος

Η οργάνωση του χρόνου
απασχόλησης υπό το
πρίσμα της Ψηφιακής
Κάρτας Εργασίας

Αλέξανδρος Δόσχορης
Ελένη Μαλαπάνη

Ο Νόμος 4933/2022
και οι βασικές αλλαγές
που επιφέρει στην
προστασία καταναλωτή

Αθηνά Ι. Κοντογιάννη

Τελικά,
γιατί διαμεσολάβηση;

Δημήτρης Εμβαλωμένος

Η ηλεκτρονική επίδοση
εγγράφων κατά
τον ΚΠολΔ

Παντελεήμων Ρεντούλης

Τελικά, γιατί διαμεσολάβηση;*

I. Ο προβληματισμός

Είναι η Διαμεσολάβηση ξεχωριστή σαν θεσμός επίλυσης διαφορών και αν ναι, γιατί και πώς; Είναι χρήσιμη, συχνά ακόμα και αναγκαία, και αν ναι, γιατί; Μπορεί να δώσει λύσεις ή αφορμή για λύσεις όταν δεν υπάρχουν ισοδύναμες εναλλακτικές και αν ναι, γιατί; Μπορεί να βοηθήσει τα μέρη μιας διαφοράς και αν ναι, πώς; Γιατί η μη Διαμεσολάβηση μπορεί να είναι απώλεια ευκαιρίας; Γιατί και η μη επίτευξη συμφωνίας με Διαμεσολάβηση μπορεί να είναι ευκαιρία; Γιατί συνεπώς δύσκολα νοείται «αποτυχημένη» Διαμεσολάβηση; Γιατί είναι πρακτική ESG; Γιατί προωθείται σημαντικά απ' την ΕΕ; Πώς μπορεί να κάνει τελικά τη διαφορά;

* Περιληπτική απόδοση παρουσίασης (χωρίς τα videos και τα τραγούδια) της 1ης Ιουνίου 2022 στο Ted Talks Session της Ημέρας Διαμεσολάβησης κατά το 4ο Διεθνές Συνέδριο Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας της Νομικής Βιβλιοθήκης και του ΕΟΔΙΔ, σε συνεργασία με το Ελληνικό Ινστιτούτο Διεθνούς και Αλλοδαπού Δικαίου.

II. Φανερά και κρυφά χαρακτηριστικά της Διαμεσολάβησης

1. Η σημειολογία

Η Διαμεσολάβηση έπεται αλφαβητικά της διαιτησίας κατά τρία γράμματα (ι - μ): Διαιτησία - Διαμεσολάβηση. Συστηματικά όμως στη πράξη είθισται να προηγείται της διαιτησίας (αλλά και της αντιδικίας) ως διαδικασία επίλυσης διαφοράς. Ενδεικτικά, ο ΕΟΔΙΔ είναι «Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαμεσολάβησης & Διαιτησίας» και τα σχετικά συνέδρια είναι «Συνέδρια Διαμεσολάβησης & Διαιτησίας».

Μόνο τυχαίο δεν είναι ότι αυτή καθαυτή η λέξη Διαμεσολάβηση περιέχει σημειολογικά λέξεις που δηλώνουν τη δυναμική και τις δυνατότητές της για την επίλυση διαφορών, ήτοι:

δια (όργανο, μέσο, τρόπος), μέσο (μέση, κέντρο), μεσολαβώ (παρεμβαίνω για επίλυση διαφορών / συμβιβασμό διαφορετικών απόψεων), λαμβάνω (παίρνω, δέχομαι, καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι, άρα επικοινωνώ).

2. Η φυσιολογία

Μπορεί ο νομοθέτης να επέλεξε ορισμένη ρύθμιση της Διαμεσολάβησης με το νόμο 4640/2019 (Ν 4640, ας την ονομάσουμε «τυπική» Διαμεσολάβηση) αλλά η μεσολάβηση τρίτου για την επίλυση διαφοράς μεταξύ άλλων μερών είναι αρχέγονη, φυσιολογική ανθρώπινη πρωτοβουλία - διαδικασία, ίσως και ασυνείδητη, με τόσες «άτυπες» μορφές όσες και οι προς επίλυση διαφωνίες, δηλ. άπειρες.

Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το «ho'oroporo», μια αρχαία Χαβανέζικη πρακτική συμφιλίωσης.

3. Η πραγματικότητα

Πράγματι, υπάρχουν ποικίλες ρυθμισμένες μορφές άτυπης Διαμεσολάβησης / εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (ΕΕΔ) για ευρύ φάσμα αντικειμένων και διαδικασιών ποικίλων φορέων:

- ιδιωτικών διαφορών, όπως ο Ειρηνοδίκης (ΚΠολΔ 209-214), η δικαστική μεσολάβηση (ΚΠολΔ 214B), ο Συνήγορος Κα-

Δημήτρης Εμβαλωμένος
Δικηγόρος, LL.M., Διαπιστευμένος
Διαμεσολαβητής του Υπουργείου
Δικαιοσύνης και του Centre of Effective
Dispute Resolution (CEDR), Λονδίνο,
H.B., Αναπλ. Διευθύνων Εταίρος της
Μπαχάς, Γραμματίδης και Συνεταίροι
(BGP), Email: d.embalomenos@
bahagram.com

ταναλωτή, ο Συνήγορος του Πολίτη, ο Ελληνικός Χρηματοοικονομικός Μεσολαβητής, η μεσολάβηση του Ο.ΜΕ.Δ, το Σ.ΕΠ.Ε, η ΕΔΠΠΙ, ο Αστυνομικός - Λιμενικός Διαμεσολαβητής,

- ποινικών, όπως η ποινική συνδιαλλαγή και διαπραγμάτευση,

- διοικητικών, όπως διάφορες διοικητικές προσφυγές και αναφορές (Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας, ΚΔιοικΔικ, νομοθεσία δημόσιων συμβάσεων).

[Βλ. «Διαμεσολάβηση: Η «Τυπική» και Ποικίλες «Άτυπες» Μορφές, Off- & Online», Διαιτησία & Διαμεσολάβηση (Διδ), Τ. 6, Έτος 3ο, Ιουλ.-Δεκ. 2020]

4. Η υποχρεωτικότητα

Η υποχρεωτική αρχική συνεδρία Διαμεσολάβησης (ΥΑΣΔ) του Ν 4640 (αρ. 6 & 7) μπορεί διαχρονικά να επιτελέσει εκπαιδευτικό ρόλο ως προς το θεσμό της Διαμεσολάβησης. Βέβαια αυτό δεν αρκεί, ιδίως για όποιους την βλέπουν στη πράξη τυπι-

κά - διαδικαστικά και όχι ουσιαστικά. Άλλωστε οι υποθέσεις που χρήζουν ΥΑΣΔ είναι περιορισμένες: α) τακτικής διαδικασίας ΜονΠρωτ άνω των 30.000 ευρώ και ΠολΠρωτ, β) ορισμένες οικογενειακές διαφορές, γ) όπου ρήτρα σε ισχύ (όχι όταν διάδικος είναι το Δημόσιο, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ) και δ) κτηματολογικές διαφορές (Ν 2664/1998, αρ. 6, παρ. 2, περ. δ', μετά το Ν 4821/2021, αρ. 8).

5. Η κατηγοριοποίηση

Η ρύθμιση ειδικών μορφών τυπικής Διαμεσολάβησης σε σύντομο χρόνο μετά το Ν 4640 δείχνει την αποδοχή του εύρους και της πολυμορφίας των διαφορών στις οποίες αυτή μπορεί να συνδράμει:

α) χρηματοοικονομική (Ν 4378/2020 - ΠτΚ, αρ. 5-30, ιδίως αρ. 15),

β) οικογενειακή (Ν 4800/2021, αρ. 8, 15, 21, 30 & ΑΚ 1514 - Ειδικό Μητρώο),

γ) κτηματολογική (Ν 4821/2021, αρ. 8 - τροπ/ση του Ν 2664/1998, αρ. 6, παρ. 2, περ. δ' - Ειδικό Μητρώο).

6. Τα βασικά πλεονεκτήματα του Ν 4640

Τα πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης απ' το Ν 4640 κάθε άλλο παρά αμελητέα είναι: αναστολή παραγραφής, αποσβεστικής προθεσμίας και δικονομικών προθεσμιών (αρ. 9) και εκτελεστικότητα συμφωνίας - πρακτικού (αρ. 8).

7. Η αναγνώριση της χρησιμότητας

Εξάλλου, οι πλείστες παραπομπές στη Διαμεσολάβηση για ευρύτατο φάσμα αντικειμένων αποδεικνύουν την αναγνώριση της χρησιμότητάς της. Ενδεικτικά, παραπομπές:

α) με νόμους για θέματα συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (Ν 4481/2017), ΑΕ (Ν 4548/2018), μετασχηματισμών (Ν 4601/2019), εμπορικών σημάτων (Ν 4679/2020), υπερχρεωμένων νοικοκυριών (Ν 3869/2010 μετά το Ν 4745/2020 - νόμος Κατσέλη),

β) με κώδικες και δη ΚΠολΔ (αρ. 116Α και 214Γ), ΑΚ 1514 (μετά το Ν 4800/2021), Κώδικα Δικηγόρων (Ν 4194/2013, αρ. 36, παρ. 1),

γ) με κανόνες διαιτησίας (ICC Rules of Arbitration, Art. 22 (2) & Appendix IV (h)

και συναφώς η πρακτική του «mediation pause»).

8. Η ουσία

Καθώς πολύ συχνά τα μέρη μιας διαφοράς είναι τόσο μακριά όσο και πολύ κοντά στη λύση της, η Διαμεσολάβηση επιτρέπει τη μετάβαση της συζήτησης σε άλλο επίπεδο και τη μετάθεση των ζητούμενων, διακρίνοντας μεταξύ επίλυσης διαφοράς vs. διεκδίκησης αξιώσεων, εύρεσης συμφερόντων vs. επιδίωξης θέσεων, διάκριση προσώπων vs. προβλήματος, διέγερση πίστας vs. μοιρασιάς υπάρχουσας, δημιουργικής θεώρησης vs. διεκδικητικής / στατικής άποψης των πραγμάτων και αντικειμενικοποίησης vs. λήψης υπόψη υποκειμενικών κριτηρίων.

9. Η διαδικασία

Η συμμετοχή κατάλληλου τρίτου, του Διαμεσολαβητή, είναι η κομβική διαφορά από τη διαπραγμάτευση καθώς ο τρίτος διαμορφώνει την ιδιαίτερη διαδικασία της Διαμεσολάβησης μέσω: ενεργούς ακρόασης, κατάλληλων ερωτήσεων, ρεαλιστικής αποτίμησης και επανεκτίμησης των θέσεων των μερών και συνεπώς μέσω συζήτησης «από μηδενική βάση» και αποφόρτισης των συναισθημάτων των μερών.

Γιατί όμως αυτή η ιδιαίτερη διαδικασία βοηθά; Επειδή έχει (από ετών) καταδειχθεί επιστημονικά ότι, σαφέστατα, δεν είμαστε ορθολογιστές και έχουμε πλείστες όσες γνωστικές προκαταλήψεις. Ενδεικτικά: *D. Kahneman - A. Tversky*, «Thinking, Fast and Slow», 2011 (συμπεριφορική ψυχολογία και η επίδραση συναισθημάτων στη λήψη αποφάσεων).

10. Η επικοινωνία

Η εν λόγω ιδιαίτερη διαδικασία της Διαμεσολάβησης διευκολύνει τελικά την επικοινωνία μεταξύ των μερών. Και αυτό είναι κάτι που η διαπραγμάτευση συχνά δεν μπορεί να προσφέρει. Επειδή η εμπιστοσύνη των άμεσα εμπλεκόμενων μερών και /ή των δικηγόρων τους (αλλά και όλων μας, γενικά) στις ικανότητές τους ίδιας και πλήρους κατανόησης της διαφοράς μπορεί συχνά να αποδειχθεί προκατάληψη, με

αποτέλεσμα να καταλήγουν «χαμένοι στη μετάφραση».

Η επικοινωνία μεταξύ των μερών καθίσταται απαραίτητη και είναι ουσιώδης αφού αυτή επιτρέπει την αμοιβαία μεταξύ τους αντίληψη σε γνωστική και συναισθηματική βάση. Κατά δε τον *George Bernard Shaw*: «The single biggest problem in communication is the illusion that is has taken place».

11. Η ευκαιρία

Η Διαμεσολάβηση αποτελεί ευκαιρία ρεαλιστικής & σφαιρικής αποτίμησης της υπόθεσης, θεώρησης τυχόν εναλλακτικών λύσεων, λήψης υπόψη συναισθημάτων και άμβλυνσης της αντιπαράθεσης μεταξύ των μερών. Έτσι, η μη Διαμεσολάβηση μπορεί να είναι απώλεια ευκαιρίας.

Επειδή δύσκολα υπάρχει «αποτυχημένη» Διαμεσολάβηση. Άλλωστε, κατά τον *Nelson Mandela*: «Ποτέ δεν χάνω, ή κερδίζω ή μαθαίνω». Έτσι, η τυχόν μη συμφωνία μετά από Διαμεσολάβηση μπορεί να είναι «ευτυχές ατύχημα», κάτι σαν το Viagra (αποτυχημένο φάρμακο στηθάγχης), τον βηματοδότη (αποτυχημένη συσκευή καρδιακού παλμού) ή το Chanel No 5 (κατά λάθος προσθήκη σε δείγμα μιας δόσης από αλδεΐδες που δεν είχε χρησιμοποιηθεί προηγουμένως).

12. Η εναλλακτική της αντιδικίας

Άλλωστε, αν εναλλακτική της Διαμεσολάβησης είναι η αντιδικία, τα προβλήματα είναι πολλά, ποικίλα και γνωστά: χρονική καθυστέρηση, αβεβαιότητα & ασάφεια, αναβολές - εξάρτηση από τη δικαστική διαισθητικότητα, δικαστική & συναφής δαπάνη με πολλαπλές δικαστικές & εξώδικες ενέργειες για προσδιορισμούς, κλήσεις, κ.λπ., άγνοια (ευλόγως) του αντικειμένου από τους δικαστές σε σύνθετα τεχνικά θέματα, απώλεια momentum, άυλο κόστος και βεβαίως τα «νομικά κουτιά» του παραδεκτού και νόμου - ουσία βάσιμου, των διαδικαστικών προϋποθέσεων και της δικανικής βάσης εκτίμησης της διαφοράς.

Τυχαία δεν είναι η θέσπιση 43 περίπου νόμων τις τελευταίες δεκαετίες για «την επιτάχυνση» της δικαιοσύνης, εκ του αποτελέσματος ατελέσφορων.

Συνεπώς, η εναλλακτική της αντιδικίας μόνο αναγκαστική επιλογή μπορεί να είναι, όταν υπάρχει δυνατότητα Διαμεσολάβησης.

13. Πρακτική ESG

Η Διαμεσολάβηση είναι ουσιαστικά πρακτική ESG (Environmental, Social and Governance) για την επίλυση διαφορών, αν και τυπικά όχι (ακόμα) πρότυπο ESG. Επειδή όλα τα δομικά στοιχεία της Διαμεσολάβησης αντιστοιχούν στα πρότυπα ESG, έχουν δηλ. προσανατολισμό στο περιβάλλον (ως προς το συνολικό αποτύπωμα), την κοινωνία (διατήρηση και, ιδανικά, εμπέδωση σχέσεων) και την εταιρική διακυβέρνηση, αν πρόκειται για νομικά πρόσωπα (πλέον συμφέρουσα εταιρική διαχείριση).

Έτσι, ως προς α) τον χρόνο, η Διαμεσολάβηση γίνεται οποτεδήποτε, αν και όσο νωρίτερα, τόσο καλύτερα, εφόσον τα δεδομένα είναι επαρκή (συναφώς η συζήτηση «Fast fail vs. Fast track»), β) το κόστος, ασύγκριτα μικρότερο της αντιδικίας, έστω και μόνο επειδή και ο χρόνος είναι χρήμα, γ) τον τόπο, γίνεται οπουδήποτε & online, δ) τη διαδικασία, ευέλικτη, προσδιοριζόμενη σημαντικά από τα ίδια τα μέρη και ε) τη μη δεσμευτικότητα, μέχρι την τυχόν συμφωνία.

14. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Επίσης τυχαίο δεν είναι ότι η ΕΕ «δείχνει» ΕΕΔ / Διαμεσολάβηση, ιδίως στην ενιαία ψηφιακή αγορά προϊόντων και υπηρεσιών. Άλλωστε το μέλλον (εν πολλοίς και το παρόν) των συναλλαγών είναι κατά βάση ψηφιακό, με χρήση online πλατφορμών. Ενδεικτικά:

- α) ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1150 (P2B - Platform to Business) από 12 Ιουλίου 2020,
- β) η Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 (DSM - Digital Single Market) από 7 Ιουνίου 2021 και
- γ) η Πρόταση Κανονισμού για την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών (DSA - Digital Services Act) από 15 Δεκεμβρίου 2020.

[Βλ. «Η ιδιαίτερη σημασία της Διαμεσολάβησης στην ενωσιακή ψηφιακή αγορά: P2B, DSM & η πρόταση DSA», Διαιτησία & Διαμεσολάβηση (Διδ), Τ. 7, Έτος 4ο, Ιαν.-Ιούνιος 2021].

III. Η Απάντηση στο ερώτημα

Τελικά, Διαμεσολάβηση επειδή όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, και δη όχι αθροιστικά αλλά πολλαπλασιαστικά και πολυσυνδυαστικά μεταξύ τους, δείχνουν τη διαφορετικότητά της και αποτελούν στοιχεία της μοναδικής της κουλτούρας επίλυσης διαφορών, που μπορεί να συνοψισθεί στο motto «Think Outside the Box»:

Με αυτό το motto η Διαμεσολάβηση «προχωράει παραπέρα» ως διαδικασία ΕΕΔ αντιστρέφοντας τα: «Off the rack vs. Tailor made, By the book vs. Διαφοροποίηση κατά περίπτωση, Κανόνες vs. Πρότυπα, Χωρίς Χιούμορ vs. Με Χιούμορ, Θεωρώ μόνο το τι είναι vs. Θεωρώ και τι θα μπορούσε να είναι, Παίζω παρτιτούρα κλασσικής μουσικής vs. Αυτοσχεδιάζω στην Jazz».

Μάλιστα, η αξία αυτής της μοναδικής κουλτούρας αυξάνει στο ολόένα πιο πολυσύνθετο & τεχνικά πολύπλοκο περιβάλλον όπου (προ πολλού) για την αληθινή και σφαιρική κατανόηση των πραγμάτων δεν αρκεί η εξειδίκευση της γνώσης αλλά η διασύνδεση της γνώσης.

IV. Προτεινόμενες ενέργειες

Προληπτικές ενέργειες για την ένταξη της Διαμεσολάβησης στη διαδικασία επίλυσης διαφορών είναι:

- α) η ρήτρα Διαμεσολάβησης πριν τη διαφορά, οπότε προσφυγή σε ΥΑΣΔ (αρ. 4, παρ. 1ε και αρ. 6, παρ. 1γ, Ν 4640),
- β) η εκούσια Διαμεσολάβηση, μετά τη διαφορά (αρ. 4, παρ. 1α, Ν 4640),
- γ) η προσπάθεια Διαμεσολάβησης σε κάθε στάδιο εκκρεμοδικίας, έστω μετά από δικαστική προτροπή (αρ. 4, παρ. 2, Ν 4640 & αρ. 214Γ ΚΠολΔ).

V. Βασικό συμπέρασμα

Διαμεσολάβηση: Κουλτούρα - τρόπος θεώρησης διαφορών, πρώτη επιλογή επίλυσής τους (όπου ισχύει), επιλογή «Outside the Box», δημιουργική, «Win-Win». ☒